

УДК 376.33
Примљено: 20.1.2009.
Оригинални научни чланак

Радомир АРСИЋ

Учитељски факултет у Призрену-Лепосавићу

Јасмина КОВАЧЕВИЋ

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Београд

ВАСПИТНИ РАД СА ДЕЦОМ ОШТЕЋЕНОГ СЛУХА У ШКОЛАМА СА ДОМОМ УЧЕНИКА

У Републици Србији ради пет школа за децу оштећеног слуха које имају и домски смештај. Садржај васпитног рада се у њима реализује кроз пет васпитних компоненти: интелектуално васпитање; физичко и здравствено васпитање; радно васпитање и друштвено користан рад; друштвено васпитање (које обухвата морално васпитање, естетско васпитање и друштвену активност) и рекреација или слободно време (називи васпитних компоненти у појединим школама се разликују, али у бити садржаји су скоро идентични).

Садржаји васпитног рада који се реализују у школама за децу оштећеног слуха нису ни по називу, а ни по садржајима идентични а нису ни верификовани од стране Министарства просвете и међусобно нису усаглашени. Они пре свега представљају основу којом школе покушавају да нормативно реализују садржаје васпитног рада а уједно представљају контролу рада васпитача од стране директора школа. Један од таквих Програма васпитног рада се реализује у ОЈ „Дом за децу оштећеног слуха“ у Београду, а који представља део „Центра за смештај и дневни боравак деце ометене у развоју“. Међутим, овај Програм има и поред добре основе, доста недостатака. Основни недостатак представља идентични садржаји васпитних компоненти који се обрађују са различитим узрастим групама деце оштећеног слуха. Зато је неопходно садржаје васпитних компоненти прилагодити пре свега узрасту васпитаника али и другим специфичним карактеристикама. Из таквог става проистиче потреба стварања јединственог Програма васпитног рада верификованог од стране надлежног министарства. Исто тако треба имати у виду и индивидуалне планове за децу која имају вишеструке сметње и која не могу да усвајају садржаје васпитног рада на начин како то чине остала деца оштећеног слуха.

Рад има за циљ да критички сагледа садашње стање и да укаже на предлоге за груписање васпитних компоненти према старосном узрасту и когнитивним способностима деце оштећеног слуха.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: дом-интернат, дете оштећеног слуха, васпитне компоненте, васпитање

УВОД

У историји васпитања и саме педагогије, забележени су многи примери различитих васпитних установа које одговарају нашем данашњем схватању појма „дом ученика или интернат“.

Постојали су многобројни називи који су означавали домове ученика. Пре свега то је назив „*васпитни завод*“ (који је подразумевао школовање уз истовремено заједничко становање. Стари назив је и „*алумнат*“ (alumnus – питомац, храњеник) као и „*конвикт*“ (convictus– друговање), на западу се често школа означава као „*колеџ*“ најчешће установа у којој се заједно учи, живи и другује (у оквиру колеџа често станују и наставници. Постојање школа „*пансионског типа*“ (пансионати-посебно за мушку и посебно за женску децу), а у употреби је и термин „*интернати*“ (internus-унутрашњи) која означава установу која је наглашено одвојена од спољнег света и која ученицима обезбеђује социјалну заштиту, стан и храну, уз наравно школовање.

У некадашњем Совјетском Савезу под појмом „*школа са интернатом*“ подразумеван је „*нови тип наставно-васпитних установа, које су основане да осигурају комунистичко васпитање деце, да што потпуније решавају задатке свестраног, хармонијског развоја новог поколења*“ (Министарство просвете РС,1998,11).

Решења као што су „*полуинтернати*“ и „*дневни интернати*“ постоје и у САД, Енглеској, Француској, Немачкој и представља прелазно решење према школама са целодневним или продуженим боравком. У њима ученици бораве целог дана у школу а увече иду својим кућама на спавање.

У нашој земљи одомаћени су изрази „*ђачки дом*“, „*дом ученика*“ и „*интернат*“.

У позитивним законским решењима која се примењују у Републици Србији, под интернатима или домовима ученика, како законодавац назива ове установе, он их препознаје као васпитно-образовне установе које обезбеђују боравак (смештај и исхрану) и васпитање ученика који се школују ван места свог боравака и одвојени од својих породица. Према томе, Дом је *педагошки обликована средина и заједница* која се осла-

ња на акционе потенцијале ученика и која за своју основну делатност има *васпитање* које се дешава у интеракцији ученика и васпитача и свих других који чине *социјални амбијет* дома.

Својом унутрашњом организацијом дом треба да обезбеди педагошку климу у којој се свакодневни живот и намерна васпитна активност у потпуности интегрише. Активности васпитача овде треба да буду сарадничке, и које помажу и учествују у самоодрастању васпитаника.

Свако организовано друштво и држава имају и своје шире циљеве и интересе које желе да остваре организовањем школе и система васпитања. У прошлости то су били идеолошко-политички циљеви а данас су они потреба социјализације појединца у оквиру конкретног социјалног контекста. Данас, домови ученика представљају важан чинилац уједначавања услова у образовању и смањење негативног дејства социјалних разлика. Демократизација образовања тиме постаје изгледнија а школска мрежа реално приступачнија.

Групни васпитни рад је област научног интересовања којим се бавио мали број педагога. А готово да и нема радова нити истраживања којим би се обухватио васпитни рад са децом са ометеношћу.

За разлику од наставног програма у коме су углавном дефинисани сви садржаји и теме, Програм васпитног рада даје само заједничке циљеве и основне програмске кроз утврђена подручја рада или програмске целине, које се могу реализовати преко различитих садржаја, метода или облика рада. Програм васпитног рада, дакле, препушта васпитачима конкретно годишње програмирање и операционализацију садржаја и циљева. У средишту свих ових активности, када је реч о васпитачима и њиховом васпитном раду са децом јесте мерљиво постигнуће као што је: школски успех, знање, вештине, навике ученика које су засноване на претходно постављеним циљевима.

Програм васпитног рада у школама за децу оштећеног слуха, као јединствени и верификовани програм не постоји. И даље је то област која је препуштена индивидуалним покушајима да се регулише и нормира кроз појединачне покушаје. Нажалост, у систему Министарства просвете не постоје нити су законски обрађени домови за ученике основношколског узраста. Министарство је нормирали и кроз „Закон о ученичком и студенском стандарду“ (Службени гласник РС број 49/93) познаје само домове у којима бораве ученици средњих школа и студенти (домови ученика средњих школа и студентски домови).

Ми смо покушали да један од програма рада (Програм васпитног рада за децу оштећеног слуха— који су урадили васпитачи Дома за децу и омладину оштећеног слуха, а који функционише као организациона јединица при Центру за смештај и дневни боравак деце и омладине у

Београду) анализирамо и упоредимо циљеве и задатке Програма са календарским узрастом и фазама развоја деце. Наиме уколико респектујемо и знамо фазе развоја које се одигравају код све деце, можемо уз мале допуне да дефинишемо и фазе развоја које се догађају код деце оштећеног слуха. Уз све задршке које оштећење слуха носи са собом, мислимо да се могу извући орбасци интелектуалног и социјалног развоја и деце оштећеног слуха.

Идеја о развоју као процесу, релативно дуготрајном и свакако сложенем и многоструком представља опште место погледа на људску природу. Под развојем се у ствари подразумевају низ промена како квантитативних тако и квалитативних које се одигравају током развоја, и које воде ка вишим степенима или облицима диференцијације и сложености структуре и функције или организације. Данас се у педагогији примењује схема периодизације развоја човека која је прихваћена на Конференцији о проблемима узрасне морфологије, физиологије и биохемије, која је одржана у Москви 1965. године.

Табела број 1

Назив периода	Време
Новорођенче	1 – 10 дана
Грудни узраст	10 дана – 1 година
Рано детињство	1 – 3 година
Прво детињство	4 – 7 године
Друго детињство	8 – 12 године дечаци 8 – 11 године девојчице
Дечаштво	13 – 16 године дечаци 12 – 15 године девојчице
Младачалчки узраст	17 – 21 године младићи 16 – 20 године девојке
Зрели узраст (први период)	22 – 35 године мушкарци 21 – 35 године жене
Зрели узраст (други период)	36 – 60 године мушкарци 36 – 55 године жене
Одрасли узраст	61 – 74 године мушкарци 56 – 74 године жене
Старачки узраст	75 – 90 година оба пола

Табела преузета из: Берар (2005): Кинезиологија младих

Психолози који су проучавали дечји раст од рођења па до аделосценског доба, сматрају да се он може поделити на неколико различитих периода. Ово схватање први је уочио и објаснио В. Стерн (Stern, 1932, према Монтесори, 2006, 49), према коме сада психолози сматрају да у различитим периодима живота код деце преовладавају различити психички и ментални обрасци.

Валсинер (Valsiner, 1997, 231) дефинише „рано детињство“ као раздобље које почиње пред крај друге године и траје до шесте-седме године. Овај период је важан због почетка језичког развоја код детета. А горња граница детињства је у многим културама веома важна због тога што тада дете полази у школу односно прелази на нови ниво когнитивног функционисања. Развој од друге до седме године уклопљен је у културом структуралне контексте какве су предшколске установе и Центри за дневни боравак. Велсинер развој говора код одојчета проналази још у периоду гукања и вокалне игре тек проходаога детета, мада главни прелазак на дечји говор сматра период до треће године када дете почиње да изражава идеје уобличене исказима. Он сматра да је већ у шестом месецу живота одојче кадро да разликује самогласнике од сугласника, а током других шест месеци одојчетова вокализација („гукање“) подразумева производњу и гласова којих нема у природном језику тог детета. Велсинер такође сматра „да је развој семиотичких способности (способност коришћења система знакова, посебно људског језика) уклопљен у контекст дететовог свакодневног живота и сврховито га усмеравају одрасли који се старају о детету (Велсинер, 1997, 232.).

Монтесори (Монтесори, 2006, 50) сматра да код детета постоје три развојна периода, јасно омеђана и то: *први развојни период* траје од рођења до шесте године живота са два подпериода – први од рођења до треће године и други од треће године до шесте године живота детета. Карактеристике овог периода су пре свега огромне трансформације у личности детета, толике да сви сматрају да је дете са шест година спремно да крене у школу. *Други развојни период* траје од 6. до 12. године и представља период раста који не прате друге промене. *Трећи развојни период траје* од 12. до 18. године. Промене које се догађају у овом периоду толико су крупне да овај период личи на први период. И овде имамо два подпериода: први од 12. до 15. године и други од 15. до 18. године.

Виготски (Виготски, 1996, 27), када говори о развоју појмова код деце, говори да она прелази неколико етапа у том развоју. **Прва етапа** (млађи предшколски узраст) представља *етапу синкретизма* и у тој етапи речи за дете немају никакво суштинско значење. Дете повезује фигуре по случајној одлуци; **Друга етапа** представља *етапу комплекс-*

са. Овде дете спаја предмете, иако на основу непосредног чулног искуства али ипак својственим *фактичким* везама. Свака веза може да служи за укључивање предмета у комплекс али је потребно да већ постоји та веза. На овом степену деца још не могу да разликују било коју одлку или зависност предмета изван конкретне, присутне, видљиве ситуације у којој ти предмети откривају своје облике и одлике које се укрштају, па зато и деца прелећу са једне на другу одлику. Међу комплексима, по Виготском, значајно место заузима *псеудопојам* који представља „..најраспрострањенији, доминантни облик мишљења и често готово апсолутни облик комплексног мишљењадетета у предшколском добу“ (Виготски, I, 1996, 28). **Трећа етапа** представља *прави појам* који се ствара на основу избора групе предмета које повезује једна одлика а путем његовог апстраховања. Виготски је за предшколску педагогију значајан и због чињенице да је сматрао да се психички развој детета одвија од првог дана, његовим прилагођавањем средини и да се она постиже социјалним средствима преко људи који га окружују. „Пут од предмета до детета и од детета до предмета иде преко другог човека“ (Виготски, VI, 1996, 25) За развој виших психичких функција код детета он наводи да постоје три правила: 1. Да историја развоја сваке од виших психичких функција није директни наставак и даље усавршавање одговарајуће елементарне функције већ она претпоставља корениту промену смера развоја и даљег кретања процеса у сасвим новој равни; 2. Више психичке функције се не надограђују као неки спрат изнад елементарног процеса, већ представљају нове психичке системе; и, 3. Приликом распада виших психичких функција за време болести, првенствено се разара веза симболичких и природних функција.

КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Деца се у предшколском узрасту у физичком погледу развијају врло интензивно. Ово је најизразитије у периоду до треће године живота, односно у периоду раног детињства. За правилан развој у овом добу веома је важна правилна исхрана, нормалан сан, физички и умни рад, спорт и рекреација, чист ваздух. У овом периоду дечјег развоја раст и тежина деце је неуједначена, што се види из табеле по Б. Шкерљу, Гундобину и Бондареву (по Василев, 2007, 22)

Табела бр. 2

године старости	тежина у килограмима		висина у сантиметрима	
	дечаци	девојчице	дечаци	девојчице
0 – 3 година	18,9	12,58	86,66	71,83
4 – 7 година	20,9	20,1	113,125	112,125
8 – 11 година	32,60	32,53	137,125	137,125
12 – 15 година	49,175	49,122	159,25	158,00
16 – 19 година	69,05	69,12	181,02	179,00

Из табеле број 2 види се да су у периоду од 0 до треће године живота девојчице нешто теже од дечака а дечаци у том периоду су вишљи од девојчица. У периоду од 4 до 7 године живота дечаци постају нешто тежи у односу на девојчице и мало су виши од девојчица.

Табела број 3 приказује тежину и висину здраве деце у узрасту од 1 до 15 година. Табела је дата по нашем поднебљу (Б. Шкерљ, С. Лукач, Штарц, Брок, према Василев, 2007, 23). И у табели број 2. се види неуједначеност у етапама дечјег развоја, што је и нормално стање. Тако средња вредност дечака до 3 године живота износи 12,9 кг а код девојчица она износи 12,58 кг, док је просечна висина док је код дечака 86,66 см а код девојчица просечна висина износи 71,83 см.

У предшколском периоду, у добу од 4 до 7 године живота, просечна тежина дечака износи 20,9 кг а девојчица 20,1 кг. Што се тиче висине код дечака она просечно износи 113-125 см а код девојчица просечна висина у том периоду износи 112-125 см. Ови резултати показују веома малу разлику у просечној тежини и висини у периоду од 4 до 7 године живота код деце.

Код деце млађег школског узраста (године живота од 8 до 11) просечна тежина код дечака износи 32,6 кг а девојчица 32,53 кг што представља незнатну разлику, а просечна висина 137-125 см је код дечака а и код девојчица она износи 137-125 см, значи скоро без разлике између дечака и девојчица.

Код деце средњег школског узраста (године живота од 12 до 15) дечаци имају малу предност у просечној тежини, она код дечака износи 49,175 кг а девојчица 32,53 кг а у висини дечаци су вишљи у односу на девојчице (дечаци просечно имају 159,25 см а девојчице имају просечну висину од 158 см).

Табела број 3

Године старости	тежина у килограмима		висина у сантиметрима	
	дечаци	девојчице	дечаци	девојчице
1	10.0-11.5	9.1-10.8	73-79	72-77
2.	12.4-13.7	11.7-14.1	85-92	82-90
3.	13.7-16.1	13.1-16.7	92-99	91-99
4	15.5-18.9	14.4-17.9	98.107	95-106
5	17.4-22.1	16.5-20.4	105-116	104-114
6	19.7-24.1	19.0-23.6	111-121	111-120
7	21.6-27.9	21.5-27.5	118-129	118-129
8	24.1-31.3	24.2-30.8	125-135	124-134
9	26.1-34.9	26.6-35.6	128-141	128-140
10	30.0-38.4	30.2-38.7	135-147	134-147
11	32.1-40.9	31.7-42.5	138-149	138-152
12	36.7-49.1	38.4-50.0	143-158	146-160
13	39.3-53.0	43.3-54.4	149-165	151-163
14	45.4-56.8	46.5-55.5	155-170	154-167
15	50.4-62.7	50.3-58.5	159-175	156-167

АНАЛИЗА ПРОГРАМА ВАСПИТНОГ РАДА

Програм Васпитног рада по коме се ради у ОЈ Смештај и дневни боравак деце и омладине иштећеног слуха (Дом за децу оштећеног слуха) у Београду, садржи Програм васпитног рада са свим васпитним групама које бораве у установи (од деце предшколског узраста па до деце која завршавају средњу школу), односно покривају старосни узраст деце од 3 до 18 година. Наравно да овако растегљив старосни узраст захтева обраду васпитних компоненти на различити начин и са различитим темама васпитних компоненти. Ми смо анализирали само Програм васпитног рада који обухвата децу основношколског узраста (васпитне групе од 1 до 8), из разлога једне целине коју основна школа обухвата. Можемо само напоменути да се васпитни план за тзв „нулти“ разред

(предшколска васпитна група) скоро и не разликује од васпитног плана прве васпитне групе, а да се сва деца која похађају средњу школу сврставају у једну васпитну групу која ради мо једном много модификованијем плану рада од остале деце а што сматрама да је коректно због њиховог старосног узраста.

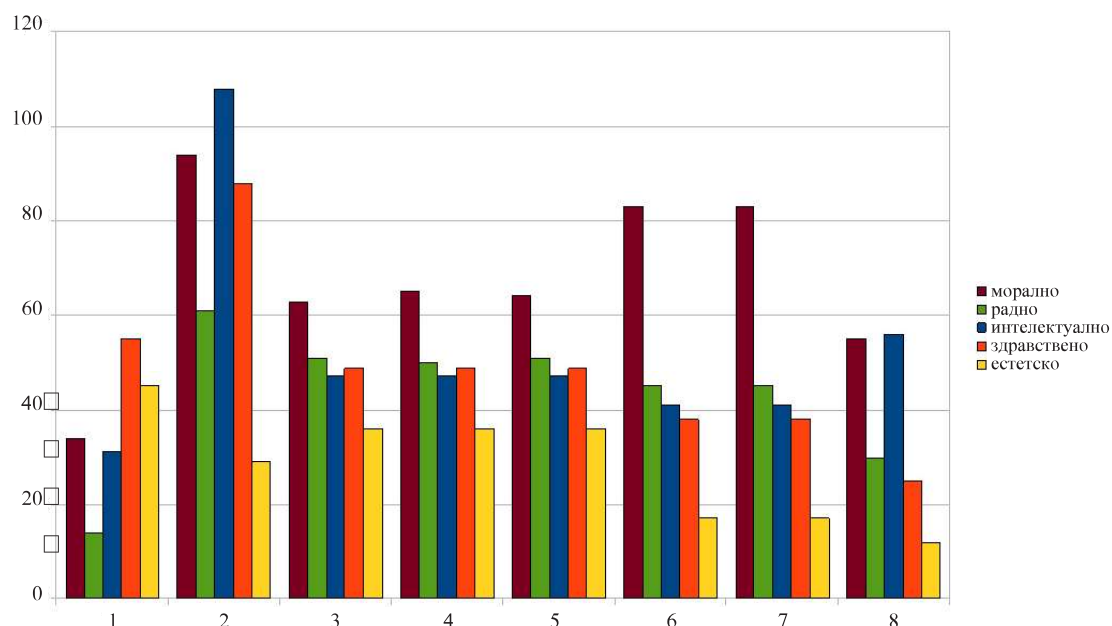
Табеларно смо показали све теме васпитних компоненти које се обрађују у овом Програму васпитног рада и онда графички груписали теме по васпитним групама (разредима) и по самим темама.

Табела број 4

Васпитна компонента	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Морално и друштвено образовање	34	94	63	65	64	83	83	55
Радно васпитање и друштвено користан рад	14	61	51	50	51	45	45	30
Интелектуално и креативно васпитање	31	108	47	47	47	41	41	56
Здравствено-хигијенско и физичко васпитање	55	88	49	49	49	38	38	25
Естетско и ликовно васпитање	45	29	36	36	36	17	17	12

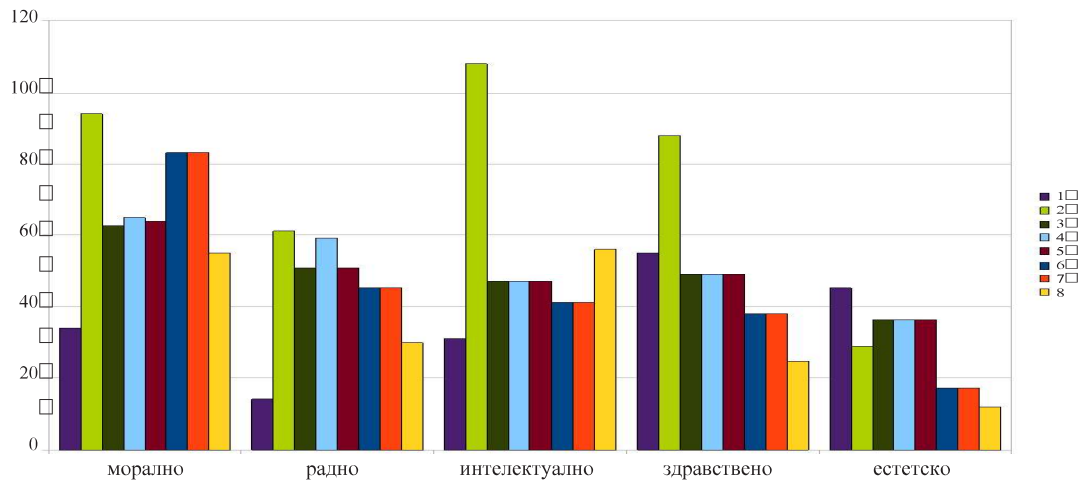
Табела број 3 даје преглед свих тема васпитних компоненти које се обрађују у васпитним групама код деце која похађају основну школу. Из саме табеле се може закључити разноликост броја тема које се обрађују на појединим старосним узрастима (или у појединим васпитним групама), а које и показују највеће слабости у реализацији васпитних компоненти. Наиме, евидентне су грешке у обради тема појединих васпитних компоненти које не прате интелектуалне способности детета нити фазе у развоју детета (а које су дате у теоријском делу рада). Ово је поготову евидентно уколико знамо да се развој детета оштећеног слуха одвија на сасвим другачији начин него код детета које нема оштећење.

Графикон број 1

Графикон број 1 даје нам графички преглед тема васпитних компоненти датих по разредима. Из графикона се јасно може уочити разноликост броја тема које се обрађују у појединим васпитним компонентама, а што нам указује на неусаглашеност броја тема (а исто тако и самих тема) које се требају обрађивати у појединим васпитним групама у складу са њиховим могућностима (пре свега интелектуалним и когнитивним). Из графикона се види да се највећ број тема обрађује у другој васпитној групи (представља други разред у основној школи-узраст деце од 8-9 година), а радно васпитање које треба да иде узлазном линијом што се више приближава старијем узрасту у овом случају се смањује. По нама, радно васпитање (теме и сам рад) би требало да се постепено повечава од прве васпитне групе да би свој максимум достигло са осмом васпитном групом, односно да би се деца оштећеног слуха тада оспособила да самостално обаваљу велики део својих обавеза на које наилазе како у Дому као установи тако и у својим кућама и породицама. Наиме, основи радног васпитања као васпитне компоненте представља стварање радних навика и оспособљавање за самостално функционисање у даљем животу деце оштећеног слуха.

Графикон број 2

И на графикону број 2 се још јасније виде неусклађености васпитних компоненти на нивоима васпитних група. Ова наусклађеност се запажа код свих васпитних компоненти а ми издвајамо само најкарактеристичније. Како је већ речено највећи број тема васпитних компоненти се обрађује на нивоу друге васпитне групе (узраст деце од 8-9 година). Поменућемо интелектуално васпитање као васпитну компоненту која је веома значајна јер означава развој интелектуалног капацитета детета. И код ове васпитне компоненте уместо да интелектуално сазревање прати фазе развоја код детета, ово се како се иде према старијим васпитним групама (старијим разредима) смањује. Крива која би обележавала ову васпитну компоненти требала би да уде узлазна, јер се код детета на млађим школским узрастима формирају интелектуалне навике а на каснијем узрасту оне би требало само да се што више устале и утврде. Драстичан пример неприлагођених васпитних компоненти узрасту детета види се код Естетског васпитања (компоненте), где се развој према естетици и лепоти драстично смањује на вишим разредима уместо да се тада (када деца постају свесна раликовања лепоте од кића) достигне врхунац развоја детета према лепоти и уживању у лепом.и код осталих васпитних компоненти се примећује овај проблем, али се он мање-више превазилази радом самих васпитача, као и тиме да је ово оквирни план и програм рада васпитача и да остављено самом васпитачу да у складу са склоностима самог детета у васпитној групи, мења и прилагођава сам програм васпитног рада.

ЗАКЉУЧАК

Дуги се низ година ради са децом са оштећењем слуха и образовању и васпитању али се још није сачинио јединствен Програм васпитног рада. Иако је постојање 5 школа за децу са оштећењем слуха које у својим саставима имају и интернате (домове) ученика велики подстрек да се регулише ова материја она ни до данас није решена.

Ми, када говоримо о адекватном или устаљеном васпитном плану и програму пре свега мислимо на програм васпитног рада који се темељи на основним педагошким начелима (као што је то и образовни план за ову децу). Кроз развој јединственог програма васпитног рада се мора развијати свестрано сама личност детета оштећеног слуха, односно остварити сам крајњи циљ васпитања који би требао да буде социјализација детета оштећеног слуха и његово укључивање као поновредног и поштованог члана социјалне заједнице у којој наставља да живи и ради. Зато сматрамо да програм васпитног рада (уз План и програм образовања) треба да чини основу рада са децом оштећеног слуха јер само јединственим васпитно-образовним радом може се постићи овај, завршни циљ.

Правилно израђен и постављен план и програм васпитног рада представљао би документ који би помагао у погледу систематског рада на развоју дететових потенцијалних способности и склоности, на развој компензаторних механизма и свакако извлачио максимум из преосталих способности детета оштећеног слуха, и развилали свесну дисциплину у којој деца оштећеног слуха знатно оскудевају, на јачању воље и осећања одговорности. Осећање за рад, дисциплину, културно понашање, правилне међуљудске односе, поштовање старијих, туђе имовине и рада представљало би основу васпитног рада која се мора стварати код детета оштећеног слуха.

ЛИТЕРАТУРА

1. Арсић, Р., Ковачевић, Ј. (2009): *Васпитни рад са децом оштећеног слуха у школама са интернатом*, Зборник резимеа, Дани дефектолога Србије, Златибор
2. Арсић, Р. (2001): *Васпитни рад у дому за слушно оштећену децу*, Зборник резимеа радова, дани дефектолога, Аранђеловац,
1. Василев, С. (2007): *Корективна педагогија*, КИЗ „Култура“, Београд;
2. Валсинер, Ј. (1997): *Човеков развој и култура*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд,
3. Виготски, Л. (1996): *Сабрана дела*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд;

3. Дурајлија, З. (1995): *Васпитни рад са слушно оштећеном децом*, Београдска дефектолошка школа, број 2, Друштво дефектолога Југославије и Дефектолошки факултет у Београду, Београд
4. Ковачевић, Ј., Тијанић, А. (2007): *Организација слободног времена у домовима ученика оштећеног слуха*, Зборник резимеа, Дани дефектолога Србије, Врњачка Бања,
4. Монтесори, М. (2006): *Упијајући ум*, ДН Центар (друго издање), Београд,
5. Министарство просвете РС (1998): *Васпитни рад и организација живота и рада у домовима ученика средњих школа*, приручник, Сектор за ученички и студентски стандард, Београд
6. *Програм васпитног рада са децом оштећеног слуха*, неауторизовани материјал ОЈ Дом за децу оштећеног слуха, Београд,
7. *Програм васпитног рада са децом оштећеног слуха*, неауторизовани материјал Школе за основно и професионално оспособљавање глуве деце у Крагујевцу

EDUCATIONAL WORK WITH HEARING IMPAIRED CHILDREN AT SCHOOLS WITH A STUDENT'S DORMITORY

RADOMIR ARSIĆ

Teachers training Faculty, Leposavić

JASMINA KOVAČEVIĆ

Faculty of Special Education and Rehabilitation, Belgrade

SUMMARY

In the Republic of Serbia there are five schools specializing in the education of hearing impaired children that have a student's dormitory. The educational content at these schools is divided up into five components: intellectual education; physical and health education; labor education and social work, social education (which encompasses moral education, esthetic education and social activities) and recreation or free time (the titles of the educational components at various schools differ; however the content covered is almost identical).

The contents of educational work which vary at schools for hearing impaired children are not in their title or their content identical, nor are they verified by the Ministry of Education or harmonized amongst each other. Prior to all else, they represent the foundation based on which the schools are attempting to normatively effectuate the content of the educational work, while at the same time they represent a method of control of the work of the teachers by the school director. One such Education Program is being

implemented at the "Dormitory for hearing impaired children" in Belgrade, which represents a part of the "Center for the lodging and daily sojourn of children with developmental disabilities". However, this Program has in addition to a good foundation, many shortcomings. The essence of which is seen in the identical content of educational components which are covered by groups of children of various age levels with hearing impairment. For this reason, it is necessary for the content of the educational components to be adapted primarily to the age of the students, but also other specific characteristics. As a result of this standpoint a need is seen for the creation of a unique Education Program, verified by the competent Ministry. Another aspect that should be considered are individual plans for children who have multiple disabilities, who cannot adopt the contents of the educational work in a way done so by the other hearing impaired children.

The paper is aimed at critically analyzing the current situation and to give proposals for grouping educational components in accordance with the age level and cognitive abilities of hearing impaired children.

KEY WORD: dormitory-boarding school, hearing impaired child, educational components, education